

Srpen 1968 v zrcadle vzpomínek

Kolektiv autorů

Srpen 1968 v zrcadle vzpomínek

Kolektiv autorů

Obsah

Úvod	5
Kristýna Bardová, Post Bellum	
Jak jsem prožil 21. srpen 1968	7
Ivan Bajer	
Rok osmašedesátý	12
František Drápala	
Jak jsem prožil „osmašedesátý“	15
Pavel Hon	
Srpen 1968	19
Zdeněk Halamíček	
Svatba v roce 1968	22
Jaroslava Kulišťáková	
Ženy v osmašedesátém	24
Jarmila Mikulášková	
Tenkrát v osmašedesátém	26
Richard Sobotka	
Transparent	31
Richard Sobotka	
Osudová osmička	40
Jan Surý	
Můj rok 1968	45
Doubřavka Vejmelková	
Fotografická příloha	48
Invaze18.cz	70
Připomínka 21. srpna 1968	

Úvod

V Post Bellum už od roku 2001 vyhledáváme a nahráváme vzpomínky pamětníků klíčových momentů 20. století. Všechny je ukládáme do on-line sbírky Paměť národa, přístupné každému, kdo má zájem o minulost. Dosud jsme vyzpovídali sedm tisíc lidí. Mezi nimi najdete válečné veterány, přeživší holokaust, politické vězně i členy komunistické strany a spolupracovníky StB.

Když se ptáme pamětníků, co dělali v noci z 20. na 21. srpna 1968 a v nejbližších následujících dnech, skoro každý si něco vybaví – někdo se třeba v noci vracel z rande, jiný zrovna přijel z dovolené, sloužili na vojně, trávili léto na chalupě... A často se ukazuje, že pamětníky ony osudné srpnové dny poznamenaly, ovlivnily jejich přemýšlení a jednání na dlouhá léta dopředu.

Nedávno jsme se ptali v průzkumu, jak lidé znají důležité momenty 20. století. Mimo jiné se díky tomu ukázalo, že polovina nejmladších respondentů, ve věku 18 až 24 let, nezná události kolem sovětské invaze. A právě proto považuji tuto sbírku vzpomínek za velmi důležitou a jsem ráda, že podobné iniciativy vznikají a snaží se poutavě vyprávět o naší nedávné minulosti. Těm,

Vyšlo v rámci projektu tvůrčí skupiny seniorů „**Město v mé paměti**“ při Městské knihovně v Rožnově pod Radhoštěm.

kteří do této publikace nahlédnou, přiblíží srpnové události, a to díky osobním vzpomínkám lidí z Rožnova pod Radhoštěm a okolí. Vyprávějí o tom, co prožívali a čeho se báli. Popisují solidaritu mezi lidmi, statečnost a vůli postavit se většímu a silnějšímu soupeřovi.

Přála bych si, aby si tato knižní sbírka získala mnoho mladých čtenářů. A aby v ní našli inspiraci pro život v dnešním světě a pomohla jim lépe rozumět svým rodičům, prarodičům a sousedům. Poznat, co je formovalo, a díky tomu si k nim najít cestu.

Kristýna Bardová
Post Bellum

Jak jsem prožil 21. srpen 1968

Ivan Bajer

V té době jsem pracoval již šestý měsíc na službě traťového hospodářství Správy Střední dráhy v Olomouci. Bydlení v průběhu týdne jsem měl zajištěno na ubytovně traťové distance Olomouc v objektu bývalé vodárny nad seřadištěm olomouckého hlavního nádraží. Proto spaní byl občas i horor, neboť zejména v noci, či při mlhavém počasí se někdy stalo posunovačům, kteří řadili nákladní vlaky, položit zarážku na kolej pozdě, a tak nás budily obrovské rány narážejících vagonů.

Stále ještě se pracovalo každou druhou sobotu – všechny volné soboty byly zavedeny až v průběhu roku. V Olomouci jsem vydržel vždy jen přes týden, prostě hanácká rovina pro člověka pocházejícího z krásných valašských hor, to není to pravé ořechové.

Jak v práci, tak ve volném čase jsme zde prožívali i události známého pražského jara. Téměř každý měl v pohotovosti tranzistorák – v té době

velmi populární tranzistorové rádio známé české značky TESLA. Na ubytovně jsme měli také dráták – oficiální název tohoto zařízení byl rozhlas po drátě. Ten jsme nevypínali ani v noci, neboť se při něm dobře usínalo i spalo. V noci mezi jednou a třetí hodinou měl obyčejně technickou přestávku pro údržbu zařízení, a tak byl úplný klid – mimo již zmíněné rány ze seřadiště.

Čas běžel jako splašený. Na území ČSSR proběhlo spojenecké cvičení VLTAVA, po jeho skončení se cvičící vojska pomalu odsunula z republiky do Polska a NDR, kde probíhala podél našich hranic další cvičení, jak informoval náš Československý rozhlas. Další události dostaly velký spád – schůzka ČSSR a SSSR v Bratislavě a Čierné nad Tisou a zdálo se, že bude klid.

Srpen se chýlil do poslední třetiny. V pondělí 20. srpna jsem ráno odejel z Rožnova do práce v Olomouci, odpoledne cestou z Nerudovy na ubytovnu jsem si nakoupil ve známé velkoobchodě HANAČKA a šel do ubytovny. Den se chýlil k večeru, zbývalo připravit večeři a jako každý den poslechnout v 19 hodin zprávy z drátáku. Jiný program zrovna nebyl v plánu, a tak se poslouchal večerní program v rozhlasu po drátě. No a uložit se ke spánku jako každý den.

Něco mne probudilo – bylo něco po jedné hodině 21. srpna! V tuto dobu byl obyčejně již klid – dráták měl již zmíněnou technickou přestávku. Tentokrát tomu bylo zcela jinak – linula se z něj nějaká téměř smuteční hudba s občasným přerušením a hlášením:

„Nevypínejte rozhlas, budeme vysílat mimořádně důležitou zprávu!“

To trvalo střídavě až do druhé hodiny. Pak rozhlas spustil ono dnes již všem velmi známé důležité prohlášení ÚV KSČ o obsazení republiky pěti spojeneckými vojsky, které začalo již v nočních hodinách 20. srpna leteckým mostem s obsazením letiště Ruzyně.

To byl šok! Ve vedlejší místnosti spal starší pán, pocházející odněkud ze Slovácka, který pracoval u budovního okrsku TD Olomouc. Hned jak hlasatel prohlášení dočetl, tak jsem na něj zabouchal na stěnu a zavolal, jestli náhodou nespí a zda to hlášení také slyšel. Odpověděl, že nespí a slyšel to, a během chvíle se rozplakal.

Do rána jsem toho už moc nenaspal, stejně jako soused. Ráno po snídani jsem se vypravil do práce, a protože jsem měl také tranzistorák již výše uvedené známé značky, tak jsem si ho zapnul a šel do práce. V noci tranzistorák nefungoval, vysílače byly na rozkaz jednoho člena ÚV KSČ vypnuté.

Cestou jsem potkával řadu lidí, kteří se velmi divili, proč jdu s hlasitě hrajícím rádiem v ruce. Oni totiž většinou nic nevěděli, a byl to pro ně stejný šok jako pro mne v noci. V té době rozhlas už vysílal z ilegálních míst, nikoliv z budovy rozhlasu. Ruská vojska valící se Prahou se snažila dostat k budově rozhlasu a ukončit vysílání legálních československých stanic. Občas bylo slyšet ve vysílání i výstřely ze samopalů. V ulicích Olomouce zatím ještě žádná cizí vojska ráno nebyla!

V práci se odehrávalo totéž, co na ulici – šok pro ty, kteří nic nevěděli. Pak diskuse s kolegy o tom, co se bude dále dít. Asi v devět hodin byli všichni svoláni do kanceláře náčelníka služby. Proběhla informace o současném stavu dění v republice s výzvou věnovat se důsledně práci.

Mezi jiným šéf prohlásil: „Dodnes jsem byl velkým rusofilem, ale od této chvíle je nechcu ani vidět!“ To se časem s nástupem normalizace zase opět změnilo – po známých prověrkách samozřejmě on zůstal ve své funkci i nadále, až do odchodu do starobního důchodu, na rozdíl od některých, ti byli z funkcí „odejiti“ po vyloučení z KSČ pro nespolehlivost apod.

Ten den práce za moc nestála. Po skončení pracovní doby cestou na ubytovnu už byla Olomouc plná ruských vojáků. U každého mostu přes řeku

Moravu, ramena řeky a řeku Bystřičku stály dva tanky s po zuby ozbrojenou posádkou. S osádkami některých tanků se lidé snažili diskutovat – vojáci ani nevěděli, kde vlastně jsou a tvrdili, že nás přijeli osvobodit od imperialistů z Německa. Nebylo se divit proč, neboť na výzvu rozhlasu byly všechny směrové tabule likvidovány nebo zamaľovány, aby okupační vojska ztratila orientaci.

V potravinářských obchodech po cestě nebyly už vůbec žádné základní potraviny – mléko, chleba, rohlíky, máslo, cukr a mouka. V Hanačce na štěstí chleba a mléko zrovna dovezli.

Tanky u mostů zůstaly asi 10 dní. Jak vyprávěla kolegyně v kanceláři, jeden z těch tanků mířil hlavní přímo do okna jejich ložnice. U jednoho z mostů, kde jsem chodil denně do práce, zůstaly otisky pásů vytlačeny v travnatém porostu ještě několik let.

Šok, který jsem prožil té noci 21. srpna 1968, bych už nechtěl nikdy znovu prožít!

Rok osmašedesátý

František Drápala

Říká se, že to byl rok nadějí, a také zrady.

Pokud chceme zavzpomínat na rok '68, musíme se obrátit již do roku 1967. To už začaly, jak se říká, nenápadně „pukat ledy“. V KSČ se pomalu prosazovala nová vlna mladší generace. Cenzura tisku začala být mírnější, dokonce divadla hrála kusy dříve zakázané i v kinech se více objevovaly filmy západní provenience. Obnovy se dočkaly také spolky Sokol, Skaut-Junák apod.

Koho by napadlo, proč se sovětští vojáciv létě 1968 po cvičení vojsk Varšavské smlouvy na území Československa jen tak pomalu sunou domů – jako by se jim ani nechtělo. Tehdy ani žádného nenapadlo, že tento pomalý přesun plní svůj účel, když si Sověti mapovali strategické cíle, které se jim posléze hodily.

A 21. srpen 1968? Ten den jsem měl jako elektrikář na obrazovkách noční směnu. Někdy k ránu vpadl do naší dílny Olin Juřica celý vyplašený a zvěstoval nám, že nás obsadili Sověti. V Praze a také jinde ve větších městech se prý střílí, a že to vypadá, že zase bude válka. Pustili jsme

si rádio a poslouchali vysílání pražského rozhlasu, který popisoval situaci v ulicích Prahy. U nás v Rožnově byl klid, jen před Teslu přijelo několik aut a snad prý i dva tanky, ale ty jsem neviděl. Jen vím, že ředitel Hora a ještě někdo z vedení vyšli ven a s důstojníky Rudé armády delší dobu diskutovali. Ale do závodu je nepustili.

Já jsem v tu dobu se Svaťou Mužíkem na své motorce rozvážel letáky, které Svaťa nechal namnožit. On byl tehdy vedoucí skautského oddílu a já jeho zástupcem, hlavní vedoucí byl bratr Beránek. Letáky vyzývaly občany, aby vojákům neposkytovali informace a aby jim nedávali potravu a pití. Lidé měli obracet směrovky na křižovatkách a nesprávně informovat Sověty o směru cesty. Naše jízda vedla přes Frenštát pod Radhoštěm až do Frýdku-Místku a pak na Nový Jičín a zpět. Letáky jsme lepili ve všech vesnicích, kudy jsme projížděli.

Pak jsme se z rozhlasu dozvěděli, že Dubček, Smrkovského a další odvezli do Moskvy. V té době tam ale nebyli jediní Čechoslováci. Gymnázium, které navštěvovala má mladší sestra Dana, vyjelo se svými studenty studujícími francouzštinu již v roce 1967 do Paříže. O rok později se vypravili opačným směrem do Leningradu a poté do Moskvy – pobývali tam zrovna v době srpno-

vé okupace Československa. My doma jsme trnuli hrůzou, co se tam s nimi stane. Otec dokonce sliboval, že když to dobře dopadne, půjde do kostela a dá se na modlení a polepší se. Dopadlo to ale dobře, všichni se vrátili ve zdraví domů jen s dvoudenním zpožděním. Po návratu jsme se od nich dozvěděli, že se k nim Moskvané chovali velmi mile. Ujišťovali je, že už nemusejí mít strach z kontrarevoluce, když jejich chapci jsou už u nás a ochrání nás.

Jak jsem prožil „osmašedesátý“

Pavel Hon

„Pražské jaro“ 1968 jsem víceméně strávil v letadle mezi Prahou a ostravským letištěm v Mošnově. To bylo tak: do funkce ministra nastoupil nový funkcionář a prvním jeho počinem bylo uspořádat na ministerstvu výstavku úspěchů našeho průmyslu polovodičů. Naše oddělení pro tuto výstavku realizovalo jeden z hlavních exponátů: televizor, ve kterém se zezadu na stínítko promítaly barevné diapozitivy (tenkrát ještě byla u nás televize černobílá!). Obrázky se promítaly pomocí diaprojektoru, jenž byl pro tyto účely zakoupen v prodejně foto-kino a patřičně upraven. Promítal totiž diapozitivy, které byly umístěny v lineárním zásobníku; ten se po promítnutí posledního musel vrátit na pozici prvního. Už jenom tato úprava diaprojektoru byl docela technický oříšek. Instalace relátek, která po dojetí na konec zásobník uvolnila, závaží na lanku pak stáhlo zásobník do výchozí polohy. Ze spřaženého magnetofonu se přehrával komentář. Důmyslným uspořádáním

bylo dosaženo toho, že celý cyklus běžel stále dokola – a v tom byl zádrhel. Nekonečná smyčka magnetofonové pásky byla ve speciálním zásobníku – a v průběhu trvání výstavy (dva týdny) pětkrát volala příslušná sekretářka, že se páska „zmuchlala“ a potrhala. Dal jsem si novou pásku do tašky, nasedl do přistavené „ředitelské“ Tatty a hurá na letiště! V Praze jsem pásku vyměnil, celé zařízení znovu spustil a příštím letadlem se vrátil domů.

Z výše popsaného je patrné, že jsem se při těchto cestách po Praze příliš nerozhlížel, přesto byla „jarní“ nálada na ulicích patrná a mám na ni pěkné vzpomínky.

O příchodu „spřátelených vojsk“ jsem se dozvěděl jedenadvacátého srpna z rádia, když jsem se kolem páté hodiny ranní – jako obvykle – chystal do práce. Samozřejmě, že mi zatrnulo, ale počasí bylo pěkné, slunce svítilo, ptáci zpívali,... Příroda tuto událost kupodivu vůbec nezaregistrovala! Při příchodu do továrny už bylo všechno jinak – vrátní příchozí nekontrolovali (mnozí měli v taškách hrající „tranzistorák“, což by normálně bylo neslýchané!), sami měli zapnuté rádio!

V pracovním kolektivu se nepracovalo, ale hlasitě diskutovalo, co bude dál – a hlavně jsme s obavami čekali, kdy se objeví ruské tanky a stří-

lející vojáci – ale nic se nedělo. Nakonec (myslím, že až druhý den) přijel jeden tank, zastavil před „Bílým domem“ (budovou ředitelství), několik vojáků vešlo dovnitř – ale zase žádná střelba a tank ještě téhož dne zase odjel.

Pak za mnou přišli funkcionáři Autoklubu s tajuplným posláním: v závodě pracuje tajná vysílačka a je nutné vyjet na Prostřední Bečvu k Zavadilce a hlídat, jestli nejedou ze Slovenska radiovozy s nápadnými anténami, které by mohly tuto vysílačku zaměřit. S kamarádem jsme si vzali volno, roztlačili aerovku, šťastně dojeli až k Zavadilce a celé odpoledne hlídali.

Jiná situace byla ve Frenštátě – posádkovém městě, kde se „usadila“ sovětská posádka. Některé historky se staly legendou, dvě jsem zažil osobně nebo mám z důvěryhodného pramene:

Jistý učitel ve Frenštátě, který nemohl „spřáteleným“ vojákům přijít na jméno, si na ulici před důstojníkem okatě odplivl – jenže to uviděla kterási „dobrá duše“, která tuto událost na příslušném místě udala – a učitel byl přeložen za trest do Rožnova, aby musel dojíždět!. Totožnost učitele znám, takže se nejedná o pouhou legendu. V jisté frenštátské hospodě prý přiopil štampas-ti ustříhli kus zimního pláště důstojníkovi (které měli podle předpisu téměř po zem) – dotyčný prý

kolem sebe střílel, neboť za to byly docela přísné tresty.

Druhá moje vzpomínka je sice z doby o něco pozdější, ale stala se přímo mně a v Rožnově. Byl jsem na vojenském cvičení v Olomouci a za jisté zásluhy jsem dostal povolení zajet domů, dokonce vlastním autem. Doma jsem se převlékl do civilu a šel jsem na návštěvu k přátelům. Po návratu k našemu domu seděl u něj ruský voják s velkým tranzistorovým rádiem, které mi vehementně nabízel za celkem směšnou cenu. Napřed jsem rozhodně odmítal, pak, abych se ho zbavil, jsem řekl, že se domluvím s manželkou a přijdu mu říct...

Protože nadešel čas, abych se pomalu rozjel do Olomouce, oblékl jsem si uniformu poručíka československé armády (aniž bych vzpomněl na vojáka venku). Ten, když mě uviděl ve vojenské parádě, nezastavil se, myslím, leda až ve frenštátských kasárnách!

Celkově však doba „dočasného“ pobytu sovětských vojsk u nás byla obdobím ostražitosti až strachu, co kdyby..., takže z toho důvodu nemám ani žádné fotografie (kromě rodinných doma), přestože jsem jinak na veřejnosti docela rád fotografoval.

Srpen 1968

Zdeněk Halamíček

Dlouho jsem vlastnil sbírku novin, které řadu dní vycházely pod jednou hlavičkou, a nějaké letáky a výzvy, které kolovaly po Rožnově.

Vzpomínám si, že na nábřeží v prostoru před „Třasoňovou“ vilou, kde sídlili zubaři, stála skupina osob, které tyto tiskoviny rozdávaly. Takových míst bylo určitě více.

Musím se nejdříve vrátit do vzpomínané doby o několik dnů dříve, kdy jsme s mým otcem jednoho dne večer byli na Eropláně, kde kolem nás projížděla vojenská technika Varšavské smlouvy, která se vracela z nějakého cvičení a to ve směru od Dolní Bečvy na Frenštát p.R.

21. srpen 1968 pro mne začal brzy ráno, kdy nás s bratrem probudila maminka se zprávou, že se něco děje. Pustili jsme si rádio, a tak jsme se postupně dozvídali, co se děje. Otec byl v práci (MOP – Loana). Volal domů, že vedení továrny poskytlo zaměstnancům volno, aby se mohli zásobit potravinami. Jel jsem na kole na náměstí nakoupit. Na náměstí už byla spousta lidí a podepisovaly se různé petice. Taky si vzpomínám

v uličce naproti kostelu (Na Zahradách) byl nápis „BRATŘI, BRATŘI, BRATŘI – UŽ NEJSOU!“. U toho bylo ještě napsáno „BĚŽ DOMŮ, IVANE, ČEKÁ TĚ NATAŠA“, což byl notoricky známý verš z jedné z písniček, která zazněla v hudebním pořadu Českého rozhlasu Houpačka.

Ještě si vzpomínám, že se u podpisových petičních archů angažovali především profesori z rožnovské SVVŠ (nyní gymnázium).

Rovněž si vzpomínám, že snad na druhý den jsem potkal průvod pedagogů a pracovníků ZŠ Pod Skalkou (kterou jsem v roce 1967 absolvoval) v čele s transparentem „ŽÁDÁME ODPACH OKUPAČNÍCH VOJSK“.

V rožnovském kině se několik dní opakovaně promítaly filmové záběry z okupace.

Doslova a do písmene – snad dva dny před 21. srpnem jsme se sešli skupinka mladých kamarádů u Horního splavu za Eroplánem, kde jsme hráli na kytary a zpívali, samozřejmě u ohně. A za dva dny na tom samém místě byla asi dvě vojenská auta a mobilní radiostanice (radiovůz) včetně posádek. Byli to sovětští vojáci. To by nás nenapadlo... Kolovala zpráva, že další radiostanice byla na Hradisku.

Zlikvidované nebo obrácené rozcestníky byly po celém Rožnově, jako v každém městě v té době.

V roce 1968 mi bylo 17 let, až tolik jsem se o politické dění nezajímal, na žádné demonstraci či mítinku jsem v srpnových dnech nebyl, ale občas mi v hlavě něco utkvělo.

Svatba v roce 1968

Jaroslava Kulišťáková

Na podzim v roce 1967 jsem nastoupila pracovat do JZD Bartošovice do líhně kuřat. V Bartošovicích jsem se seznámila se svým budoucím manželem Oldřichem. Svatbu jsme plánovali na 7. září 1968.

Ráno 21. srpna 1968 jsem si zapnula tranzistorové rádio a zůstala jsem překvapená, že nás obsadila spojenecká vojska. Vzpomínám si, že Rusové hledali v Bartošovicích sklad pohonných hmot a nikdo z občanů jim nechtěl prozradit, kam mají jet. Popadli malého chlapce, kterého si vzali jako rukojmí a pustili ho, až jim místní prozradili to, co chtěli. Paní, která pracovala v Příboře, vyprávěla, že se na vydlážděném náměstí vytočil tank a dlažbu poničil.

V těchto pohnutých dnech mi má matka zařizovala v Kojetíně svatební formality. Bylo jí sděleno, že vůbec není jasné, jak se vyvine situace a zda se vůbec bude oddávat. Rodiče, kteří prožili obě světové války, se nechtěli svatbou v této nelehké době příliš finančně vydat, proto trvali na malé svatbě doma. Problematický byl také nákup, v té

době byla částečná prohibice a tvrdý alkohol se nesměl prodávat ve větším množství.

V den svatby jsem byla v Kojetíně a manžel jel se svojí rodinou z Hážovic. Po cestě se značně zdrželi, neboť potkávali kolony ruských vojsk. Dojeli až na poslední chvíli a svatba se nakonec konala. Svatební nálada byla přesto napjatá a stísněná. Paní kuchařka měla syna na vojně a byla natolik roztržitá, že zapomněla osolit brambory. Neměli jsme jí to za zlé a s úsměvem jsme to přešli. Svatba končila brzy, aby se rodina z manželovy strany včas navrátila do Hážovic. Na druhý den jsme jako novomanželé jeli vlakem z Kojetína do Rožnova, cesta byla již klidná.

Ženy v osmašedesátém

Jarmila Mikulášková

Po zimě přichází tání, obleva, nadějně jaro. Jaro 1968. Politicky se tomu říkalo obrodný proces, ale společensky to byl prostě nádech. Nové časopisy, divadla, filmy, vycházely knihy s ubývajícím cenzurou slova, mnozí mladí lidé léta zamítání se konečně dostali na vysoké školy, nosily se minišaty a dlouhé vlasy, hrál se bigbeat, koncertovaly cizí kapely, prostě nádech svobody. Očekávání lepších zítřků socialismu s lidskou tváří. Já hlavně očekávala druhé dítě, po synovi dcerku. Po jaru přichází léto. A výdech. 21. srpen 68. Pořádná perda do zad, až bylo těžko dech popadnout. Tou dobou i já byla dcerou Matky Tesly. Ten den jsem měla ranní směnu. Když se ze závodního rozhlasu ozvala zpráva, co se děje bezprostředně venku a v republice, stála jsem právě u svého cenzoru na třídění germaniových destiček pro polovodiče a začalo mi být horko, byť v dílně musela být kvůli choulostivým přístrojům stálá teplota do 21 °C. Když muži válčí z rozhodnutí velkých komunistů z Moskvy, když Velký bratr šlape na krk bratříčkovi, ženy zpravidla pláčou. I já ronila bezmocně

slzy, i když vlastně nešlo o válku, o žádnou kontrarevoluci. Vzápětí začaly přístroje umlkat a jenom několik nás většinou mladých dělnic trčelo na dílně. Ostatní ženy, v první řadě praktické Slovenky z Makova a Turzovky už nečekaly na nic a uháněly nakupovat zásoby na zlé časy. Styděla jsem se za ně tehdy. Čechař pan Čáň mne poslal také domů s povzdechem: „To jste si ale vybrala špatné časy na příchod druhého dítěte.“ A já si říkala, že přece musí být ještě něco jiného než tenhle upachtěný beznadějný svět. Proto pěstujeme kytky a čteme historické nebo sci-fi knihy, snažíme se chránit přírodu a zatoulané kočky, stědáváme si na sny ... a přivádíme na svět děti. To velké a nekonečné, to tu není. Vadí, nevadí? Před námi naši předkové museli zvládnout horší věci a my jdeme v jejich stopách s výbavou a schopnostmi, které nám přenechali. A to předáme dál. Že to zní pateticky? Ať si, ale je faktem, že hlavně mladá generace v dalším osmičkovém roce 1988 napřed tajně pod hladinou obecného dění, a moje děti také, pak ale odvážně v roce 1989 přinesla novou naději.

Tenkrát v osmašedesátém

Richard Sobotka

Šlapal jsem do pedálů bicyklu značky Favorit usilovně. Přední kolo malounko šmajdalo, asi prasklá špice nebo dvě. Brzda mírně drhla o ráfek zadního kola. Kolikrát už jsem si sliboval: „Kup si pořádné kolo s přehazovačkou, blboune, polooviční námaha, dvojnásobná rychlost.“ Jenže pořád nebyly zbytečné peníze na trochu lepší jízdní kolo. Funěl jsem jako kaňour v dvoumetrové dozrávající kukuřici, celý vyžhavený, že by mi o čelo mohli škrtat sirky.

„Něco se děje,“ telefonoval brácha.

„Mám přijet?“

„Radši jo.“

Šest kilometrů na bicyklu není zase taková dálka, abych se nemohl přesvědčit, jestli doma třeba někdo neumírá.

„Kdy se vrátíš?“ ptala se Alice, zjevně trochu vystrašená, že právě v takové době zůstane v bytě na sídlišti s nedávno narozeným synkem sama.

„Hned jak to půjde,“ ujistil jsem ji. „Není čeho se bát, všude je klid, také kámoši zalezlí.“

Jak kteří. Poblíž křižovatky pořád zůstávalo na trávníku obrněné auto, sice bez pohybu, jako zcepenělý hmyz, ale... Raději nedráždit, jako pro jistotu, kusadla téhle potvory mohou být nebezpečná.

V rodné chalupě na mne hleděli, jako kdybych neohlášený přišel nevhod k hostině.

„Co se děje?“

Pořád ještě jsem měl v paměti zážitky z okupa-ce za druhé světové války. Chodit málem po špičkách, nehovořit nahlas. Ukázat se na ulici ve společnosti někoho druhého bylo nebezpečné. Večer nerozsvěcovat, pokud nebude v oknech dokonalé zatemnění. Potraviny na přiděl, ošacení na přiděl. Nejspolehlivějším platidlem kuřivo, ale i toho bylo jako šafránu.

A teď to po náhradním „osvobození“ nebylo o moc lepší. Fronta u benzínové pumpy nekonečná. Ukecneš nesprávnou poznámku na nesprávném místě před nesprávným člověkem a hned máš „prázdniny“. Ale jak poznat to správné místo a toho správného člověka? Na to nebyl recept. Takže mlčeli všichni. A všichni chodili se sklopenými hlavami, aby jim někdo nemohl odezírat z očí. Nikdo se nedružil, neshromažďoval, nediskutoval, nepohyboval se.

Akorát já musel na pošahaném kole značky Favorit šlapat jako nějaký burlak šest kilometrů

k někdejšímu domovu, protože brácha do telefonu řekl, abych raději přijel.

Doma nic. Hleděli na mne jako z jara, co v chalupě, kde jsem se narodil, co tam tak najednou dělám.

„Co se děje?“ ptám se.

„Co by se dělo?“ opáčili. „Nic.“

Matka po chvilce tradičně: „Udělám něco k jídlu. Určitě ti ta tvá neuvařila. Hubený jsi jak lunt.“

Brácha, ani se nebylo třeba ptát, seděl v hospodě, jako obvykle.

Nanosil jsem dříví k topení, když už jsem byl doma, nakrmil slepice, prohlédl ovocné stromy na zahradě, které jako potřebují prořez, dobýval poslední brambory ze záhonu.

„Musím jet,“ poznamenal jsem. „Šeří se a nemám na bicyklu světlo.“

Už se tmělo, když jsem se opřel do pedálů. Osmička předního kola víc šmajdala. A brzda se na zadním kole pořád třela o ráfek. Dřel jsem, ale sil ubývalo. V půli cesty jsem zastavil u železného zábradlí mostku přes potok.

Až pak jsem se ohlédl. Na protější straně cesty pět šest vojenských automobilů. Také nehybně stály. Jinak v ten pozdní večer pozdního léta nebylo na silnici živé duše. Ani žádného nebylo v tom šeru vidět uvnitř kabiny automobilů a obrněných vozů.

Kam jedou? Pořád se přesouvají, jednou tam, podruhé nazpátek. V té chvíli směřovali oni tam a já onam.

Celý svět jakoby zmrtvěl.

Pak jsem konečně znovu šlápl do pedálů. Ale nejelo se mi lehčeji.

Kolona vojenských vozidel se také dala do pohybu, šinula se slepičím krokem na opačnou stranu.

Dorazil jsem až za tmy. Nebylo třeba nic vysvětlovat, v mimořádné době se dějí mimořádné věci.

Až po večeři Alice poznamenala: „Babička umřela.“ Takže jsem jel kontrolovat zdravotní stav nesprávné babičky. Každý máme dvě, ale svůj život jen jeden.

Nechali jsme zhasnuto a pro jistotu jsme ani televizní přijímač nezapínali.

Město při usínání připomínalo leklé zvíře.

Pak se u dveří ozvalo cinknutí. Stejně jako uprostřed noci, kdy soused přišel oznámit, že je válka, a ať si pustíme rozhlas. Chvíli vysílali, pak chvíli ne. Tentokrát soused nepřišel oznámit, že už je po válce, takové hlášení by beztak nedávalo žádný smysl, když vlastně žádná válka nebyla, jen přišel vyptat kousek tvarohu, který jeho žena zapomněla koupit.

Tvaroh jsme neměli, také jsme zapomněli koupit. I na jiné věci jsme zapomněli.

Chlapec spal ve vedlejším pokoji.

Seděli jsme v potměšlém bytě. Ticho nemohlo být větší než na dně hluboké studny.

Transparent

Richard Sobotka

Psali jsme transparent. No, psali. Psal ho Bártík. Jediný dokázal udělat kousek rovné čáry a něco napsat tak, aby to bylo k přečtení. My ostatní jsme kibicovali. Také šéf Kodrhel kibicoval, ten ale opatrně. Nahlížel nám koutkem jednoho oka přes rameno, aby to jako nevypadalo, že se straní naší aktivity, ale zároveň si udržoval určitou distanc.

„Tady přijde napsat ypsilon,“ prodral se Kodrhel mezi námi až k transparentu, píchl ukazovákem na příslušné místo, pak hned zacouval a vzápětí se vytratil, jako že má neodkladnou práci. Inu, jako šéf.

Bártík vyfoukl zpod mrožího kníru oblak čmoudu a přimhouřil na kritizované místo oči. Pro něho přetvořit měkké 'i' na tvrdé byla moucha. I když se jednalo o azbuku. Každý jiný by se s tím páral, gumoval, přelepoval, ale on namočil štětku do barvy a trochu víc přitlačil. Ypsilon bude trochu silnější, no a co.

Bártík vyplivl nedopalek na dlažbu, ani se ne-namáhal vajglíka zašlápnout, hned si zapálil novou cigaretu a už maloval další písmeno.

Všichni jsme azbuku ovládali, vždyť se pro nás za ty desítky let stala druhou mateřštinou, ale doopravdy ji nikdo pořádně neuměl. Jenom šéf Kodrhel, který snad jako jediný občan téhle přťavé republiky prodělal výcvik námořního důstojníka u Černomořské flotily. „Jeden den byly k jídlu jáhly,“ vyprávěl, když měl sdílnější náladu, „příští den slanečky. Pak zase byly slanečky a další den jáhly. Tak se to střídalo pořád.“ Ten znal rusky tak dobře, že si musel některá slova říct nejprve rusky a pak je přeložit do češtiny, když s námi mluvil.

Psali jsme transparent tak nějak po našem, univerzálně slovansky. Kdo bude chtít, ten se dovtipí.

„Jak se píše ‘ch’, krucinál,“ nemohl si Bártík vzpomenout.

„Jako naše ‘x’, blboune,“ napověděl Vavrečka. „Dyť jsi dřel ruštinu nejmíň osm let, to už si azbuku vážně nepamatuješ?“ A začal odříkávat: „А Б В Г Д Е ...“ Tady se zarazil, protože ani on, chytrák, nevěděl jak dál.

Byl to o tom čase už druhý Bártíkův transparent. Ten prvý byl napsán česky a visel na chodbě, tam jsme ho pověsili na hřebíky. Byl na něm srozumitelnou řečí napsán citát našeho básníka: „Bude-li každý z křemene, bude celý národ z kvádrů.“

„Tady ovšem musí být obyčejné ‘u’, aby to dávalo smysl,“ poznamenala Velenová. „Básník nestavuje národ z nesčetného počtu křemíneků do nespočítatelného množství kvádríků, nýbrž jej sceluje v jednolitý kvádr.“

Ta byla chytrá, krucinál, určitě mívala ve škole od základky až po maturitní vysvědčení samé jedničky.

Bártík přimhouřil na kroužkované ‘ů’ nažloutlé oči, namočil štětec do barvy, několika tahy protáhl a zesílil kontury, upravil písmeno podle Velenové, aby jí kroužkované ‘ů’ nedráždilo žluč. Nám ostatním to bylo jedno, ‘ů’ s kroužkem nebo ‘u’ bez kroužku, my jsme věděli, o čem je řeč. Pak jsme ten transparent pověsili na čelní zeď. Tam každého, kdo stoupal po schodišti, bil rovnou do očí, protože schodů až do našeho patra bylo hodně a nebylo se na co jiného dívat.

Transparent o křemenu a kvádru jsme začali psát hned potom, kdy jsme se toho dne celí vyjukaní dostavili do práce. My se nedáme, my jim ukážeme! Ale jak se nedáme? A co jim ukážeme?

Ráno doma, ještě za šera jsem vytáhl v kuchyni roletu a dole na ulici právě popojížděl obrněný transportér, hlavní kulomet kontroloval okna činžáků. Před fabrickou branou čoudil tank. Vystrašený vrátný s červenou páskou na rukávé

a s pistolkou u pasu a šesti náboji v zásobníku komandýrovi ve velitelské věži slovanskou češtinou vysvětloval, že tohle je osobní vrátnice pro zaměstnance, že k dobytí fabriky musí použít hlavní bránu, a to musí jet zpátky kolem vlakového nádraží a kolem dvou bloků domů. Rádio chvíli hrálo, chvíli nehrálo, hned vysílalo hymnu, pak zase, že Rusi už našli na Vinohradské ten správný vchod a jdou ušmíknout na vysílače mikrofony. Chvilími bylo slyšet z reproduktoru střelbu. Pak výzvu k zastavení černého osobního automobilu Volha, státní poznávací značky té a té.

Tak jsme se najednou octli ve válce. Ve válce? Co je to za nesmysl, krucinál, vždyť nikdo nebojoval. Když mne časně ráno vytáhlo poplašné drnění domovního zvonku z kanafasu, za dveřmi bytu stál na chodbě rozdrnkáný soused Velen a hlásil: „Je válka!“ To už jsme byli několik hodin v celé zemi totálně obsazeni od sklepa až po půdu po zuby ozbrojeným vojskem.

Tank u hospodářské vrátnice rozpačitě odfrkl čmoud ze špatně spálené nafty, se skřípáním pásů se nemotorně otočil na popraskaném asfaltu a loudal se k hlavní vrátnici.

Na náměstí seděli kolem podstavce svatého školáci s peticí a sbírali podpisy proti téhle válce - neválce. Všichni se podepisovali. Podepiso-

vali se na všechny papíry, ať je těch podpisů víc. Nakonec těch podpisů muselo být snad nejméně čtyřikrát víc, než obyvatel téhle nešťastné přřavé republiky.

Tam dál za křižovatkou se od nádraží jako každý den časně ráno ještě za šera, táhl od vlaku a autobusů hustý zástup lidí do fabriky. Kam jinnam měli jít? Tohle byl jejich druhý domov. V tom prvním zůstávali doma sami, kdežto ve fabrickém domově se proměnili v masu pracujících. Nikdo nevěděl, co jiného dělat.

Valili se takto k fabrické bráně v dlouhém zástupu každé ráno. Tentokrát však trochu víc nahuštění. Možná proto, že kolem nich projížděly nákladní vojenské vozy. Ozbrojení ruští vojáci házeli z korby do hustého zástupu dávno dopředu natištěné noviny *Zprávy*. Ty nadělaly v sevřeném zástupu díry, jako by tam pokaždé explodovala mina. Chlapi je chytali a pohotově zapalovali. Ohýnky vesele probleskovaly mezi dusáním nohou. Vojáci seskákali z nákladáků a pažbami pušek proti chlapům, kteří pod *Zprávami* škrtali sirčíčky, zadupávali okovanými botami ohýnky.

Seděli jsme pak technici v kanceláři. A lidé dělnasi seděli na dílně. Úředníci seděli ve velitelském kutlochu hned na začátku chodby.

Co taky jiného dělat? Bártík čoudil cigaretu za cigaretou.

Tohle už tady jednou sakra bylo, ne? Sevřené pěsti, slzy v očích, bezmoc, zoufalství. Někteří z nás se na to ještě pamatovali. Tenkrát sice byly uniformy vojáků jiné, ale ne všechny. Černé, které vždy vypadaly zlověstněji, byly tenkrát i teď.

Jakou měly ty události spojitost? Vždyť od poslední války uběhlo třiadvacet let! A historie, jak známo, se neopakuje. Nebo že by se jednalo o historické faux pas?

Pak někdo přišel s nápadem napsat transparent. Bártík psal napřed ten, kde jsme měli špatně kroužkované 'ú'. Až pak řekl Mališ: „Což sakra vyvěsit nějaký transparent na střechu budovy? Pěkně veliká písmena, aby si je mohli přečíst i z hlavní cesty?“

„To by musela být pořádně velká flákota,“ přimhouřil Bártík oči, aby měl představu o velikosti transparentu i velikosti písma, čitelného až z hlavní cesty.

„To bys ale musel napsat azbukou,“ přemýšlela Velenová. „Češtinu zná z nich sotvakdo.“

„Možná ani ruštinu neovládají,“ zapochyboval Vavrečka. „Ale zkusit by se to mohlo.“

Transparent byl pořádně velký. Asi tak velký, jaké si podobné pamatují hned z prvního dne

po přechodu fronty v závěru druhé světové války, kdy politrucci v první linii popisovali v osvobozených dědinách vrata stodol obrovskými bílými písmeny azbuky s hesly: ДА ЗДРАВСТВУЕТ КРАСНАЯ АРМИЯ. Tenkrát to byla písmena nevidaně krásná a napsat je bezchybně rodilým Rusům nedalo žádnou práci.

Jenže teď jsme se azbukou trápili my.

Bártík domaloval poslední písmeno, poodstoupil a se mžouráním, protože mu šel kouř z cigarety rovnou do očí a štípal, si transparent prohlížel. Pak ještě opravil dvě tři čáry a byl s prací hotov.

Transparent ležel na podlaze chodby, dlážděnou střídavě červenými a šedými dlaždičkami. Očarovane jsme zírali na obrovská písmena: ОКУПАНТЫ УХОДИТЕ ДОМОЙ !

Nikdo nepromluvil. Až Mališ: „Dobrý!“ Velenová posmrkla a otřela si malým kapesníčkem oči.

Popadli jsme transparent a zadním schodištěm jej vynesli na střechu. Pak ještě po žebříku až na nástavbu. Tam jsme ho podepřeli klacky, aby zůstal ve svislé poloze, a přivázali jej dráty, aby ho neodfoukl vítr.

Dobrý to byl transparent. Dobře čitelný i z hlavní cesty, když se teda někdo na fabriku od hlavní cesty podíval. A podíval se každý, kdo se po hlavní cestě pohyboval, kolony vojenských vozidel

jezdily imrvéře sem a tam. Transparent nepřehlédnutelně svítil na nástavbě šestipodlažní budovy jako bělásek.

Jo, a pak se několik následujících dnů pořád nevědělo, co a jak bude. Taková posttraumatická křeč, jestli jsme okupovaní, nebo osvobození, jestli se okolnosti zvrtnou na tu či na onu stranu. Nám to bylo jasné, my neměli o čem diskutovat. Ale papaláši chodili po špičkách, huby na dva západy, pokud se vůbec ukázali. Věčně zalezlí v kanceláři. A pořád zasedaly stranické buňky.

Ale co my? Byli jsme na náš transparent secsakra hrdí. Alespoň na tohle. I když jsme nevěděli, jestli si ho vůbec někdo všiml. Ale někdo asi ano. Už druhý den byl na střeše položený. Šli jsme ho znovu postavit a trochu jsme při tom krucifikovali. Další ráno zase ležel. A další ráno zase. Pořád jsme ho stavěli a pořád jsme si nenechávali mínění o větříčku, který náš transparent shazoval jen pro sebe.

Tentokrát s námi na střechu vylezl i Vlasta Krkoška, stranický funkcionář, ale trochu vlažný.

„Co furt s tím transparentem blbnete, volové. Někdo o vás jako nechtě zavádí a podívejte, jaká je to hloubka.“

Natruc jsme transparent znovu postavili, ale nepřivazovali už tak pevně.

Na čtvrtý den transparent ze střechy zmizel. Definitivně. A beze stopy. Asi konečně zafoukal ten správný vítr.

Pak také nápis o křemenech a kvádru na chodbě někdo sundal ze zdi.

Už vlastně nebyl pro národ důvod existovat jako ucelený blok. Znovu jsme se proměnili v zrnka písku. A zase jsme trochu přežívali. Šéf Kodrhel přežíval nejprve jako šéf prověřkové komise, o něco později jako ředitel jakési fabriky na severu. My ostatní, jako bezvýznamní lidé, jsme přežívali na dílnách. Šediví a nevýrazní jako dřív. Jenže tentokrát navíc totálně normalizovaní. Každý si odnášel nějaký šrám na duši.

Jenže proti šrámům na duši se transparenty psát nedají, proto jsme už žádný další transparent nikdy později nenapsali a ani na fabriku nevyvěsili.

Osudová osmička

Jan Surý

V roce 1968 už jsem měl po vojně a pracoval jsem od roku 1960 v Tesle Rožnov na provozu obrazovek v třísměnném provozu jako technolog. V té době se výroba obrazovek rozšiřovala a měla postavení náborového pracoviště. Přednost měly pouze doly.

Zprvu mě tato činnost moc nebavila, protože byla málo zajímavá a motivující. Když jsem se někde pochválil, že jsem na obrazovkách, hned se každý ptal, co jsem provedl, že jsem tam snad za trest.

Byl jsem už ženatý, s manželkou a ročním synem jsme bydleli u jejích rodičů v Tylovicích a představovali jsme domek.

Na nějaké politikaření nebyl čas. I když v Tesle se pořád něco dělo, protože lidé tam byli z celého Československa včetně Prahy.

Vzpomínám si na shromáždění na rožnovském náměstí, kde bylo ve velkém stylu oslavováno vítězství našich hokejistů nad sbornou. Šli jsme zrovna s kamarádem z odpolední směny.

Měl jsem cukání, že se, i když nesportovec, také připojím.

Kamarád, se kterým jsem šel z odpolední směny, mi řekl: „Je to na tobě, co uděláš, ale toto není žádná spontánní akce, ale řízená provokace ať se lidé projeví.“

Poslechl jsem jej a šel raději domů spát. Následující události mu daly zapravdu. O všech, kteří se sešlosti zúčastnili, se vědělo a později jim to bylo dáváno k horšímu.

Potom se roztočil kolotoč politických šarád, který skončil 21. srpnem 1968. Tu noc jsme se moc nevyspali. Kolem naší chalupy, která je u cesty na Hutisko, celou noc hučely nákladní Zily a jiná vozidla s bojovou technikou. Důvodem bylo, že starý most na Nové na Dolní Bečvě by takový provoz nevydržel a vojsko se stěhovalo objízďkou.

Konečně bylo ráno a celé město bylo změněné. Ukazatele směru byly přeházeny. Ulice, zdi a výklady byly popsány nápisy v azbuce, neboť větší na mladých ruštinu uměla.

Občas projelo vojenské auto. Ve fabrice se dělalo, ale jenom tak, aby nevznikla žádná větší škoda. Dopoledne přijela před Teslu kolona vojenských aut s tím, že mají příkaz převzít vládu nad podnikem. Jediné štěstí bylo, že mezi ruskými důstojníky byl oficír, který se s ředitelem inženýrem

Kneblem znal z období, kdy Tesla a moskevský MELZ spolupracovaly. Inženýru Kneblovi dalo hodně práce vysvětlit, že v Tesle „kontrarevolucijanět“, a kolona potom odjela.

V práci zavládly stísněné nálady, ale dělat se muselo, aby bylo na výplaty.

Daleko složitější to měli ve Frenštátě, kde se do kasáren po naší armádě nastěhovala Sovětskaja armija. Co se tam odehrávalo, nevím, ale podle kamarádů, kteří z Frenštátu dojížděli do Tesly, to bylo dost divné. Nakonec si i ve Frenštátě na nezvané návštěvníky zvykli. A po čase si dokonce pochvalovali, že novojičínský okres přednostně investoval do jejich města a urychleně se přestavovaly zchátralé domy, uličky a budovaly se nové obchody, aby měly manželky sovětských důstojníků, kde nakupovat. Obchody byly přednostně zásobovány, takže se pro nedostatkové zboží jezdilo i z Rožnova do Frenštátu.

V celém okolí Frenštátu se neustále přesouvala vojenská vozidla. Občas došlo i k nějaké nehodě, protože vojáčky, kteří byli zvyklí jezdit po širé Rusi, měli problém se vejít s vojenskými obludami na úzké cesty, ne tak se ještě někomu vyhnout. Potkat takovou kolonu nebylo nic zábavného (i když potkat vojenskou kolonu není výhra ani v naší moderní době).

Časem si armáda našla různá záložní stanoviště. Jedno z nich bylo i u Starozuberského potočka. Přestože se přesouvali většinou v noci, měli z nich všichni v okolí „velikou radost“.

U potoka si vyhrabali okopy, ve kterých zaparkovali auta s raketami. Bylo to tak, tajné, že o tom hlásila i Svobodná Evropa.

A život šel dál. Do Frenštátu zpočátku zajížděli jen političtí představitelé. Později se tam naučili jezdit i různí kšeftmani, kteří sice na Rusáky nadávali, ale čile s nimi obchodovali. Zpočátku vozili ruskou elektroniku, např. radiopřijímače Riga, opatřené krátkými vlnami, na kterých šel velmi dobře chytit Londýn, Svobodná Evropa apod. Později to byly velmi levné a spolehlivé televizní přijímače.

Občas se podařilo někomu, za velmi levný peníz, koupit benzin. Bylo tam riziko, že některá rozmlsaná auta na něj nechtěla jezdit. O různých větších, nebo drobných součástech výstroje nemluvě.

Ve společnosti a hlavně v komunistické straně začaly prověrky, jejichž úkolem bylo vyčistit vedení od „protisovětských živlů“. V Tesle byly vytvořeny prověrkové komise hlavně z „dělnických kádrů“, což byli většinou lidé bez schopnosti samostatně uvažovat, a hlavně ochotní plnit, co

se jim nakuká. Trochu vzdělanější komunisté se této „cti“ raději vyhnuli, aby si nepošpinili ruce, a nechali ji těm, kterým nabytá důležitost a moc dělaly velice dobře.

Na odděleních, kde se to provedlo důsledně, to dopadlo velice špatně.

Provoz obrazovek přežil prověrky celkem dobře, protože vedení si bylo vědomo, že intrikařením se obrazovka nevyrobí, a pokud někdo moc nevyšakuje a pracuje, tak je třeba jej nechat v klidu.

Takže někteří obyčejní komunisté byli dokonce rádi, že nemusí platit stranické příspěvky.

A tak ubíhala léta až do doby, kdy ruskou armádu od nás vyhnal hrdinný Michal Kocáb. Alešpoň se to tak později v některých médiích prezentovalo.

Můj rok 1968

Doubravka Vejmelková

Ten rok si budu vždycky pamatovat jako období tří osudových událostí. Začínal tak nadějně. Nedalo se přehlédnout, že se něco mění. V novinách se začaly objevovat články, které se lišily od těch zoufale nudných zpráv z různých stranických zasedání. Politici se najednou jeví jako normální lidé a mluvili srozumitelným jazykem. Nějak jsme nevnímali „bratrskou starost a obavy“ našich přátel z Varšavské smlouvy o ten správný socialismus. Po dlouhé době jsme se domnívali, že můžeme být svobodní. A do toho přišla pro naši rodinu nečekaná zpráva. Mamince zbývá jen několik týdnů, možná měsíců života. To léto jsem bydlela v Bystřici p. H., abych se o ni starala. Když odešla, zůstala jsem tam s tatínkem i se svými dětmi.

20. srpna jsme se vraceli z večerní procházky ze hřbitova. Byl to takový tichý teplý večer. Chtěla jsem si ještě dočíst rozečtenou knihu Nečekaný návrat. Byla jsem ale už unavená a poslední tři kapitoly jsem si nechala na další den. Založila jsem stranu 303 a šla spát. V pět hodin ráno mě tatínek vzbudil s tou neuvěřitelnou zprávou.

Náš domek stál v Bystřici těsně u silnice směrem na Holešov a už během dopoledne kolem proudila kolona vojenských vozidel. Moje děti stály u plotu a se zájmem pozorovaly vojáky s namířenými samopaly. Do toho rachotu se ozývaly z rádia informace o situaci v Praze, o boji v rozhlase, výzvy k pasivní rezistenci, různá varování a rady. Jak už to v českém národě bývá, i v kritických situacích neztrácí humor, a tak se po celé zemi objevovaly projevy lidové tvořivosti, které se díky rozhlasu rychle šířily. I u našeho domu se na silnici objevil vzkaz: „Podřali jste Dubčka a vyrostly duby, přijeli jste z daleka vylákat si zuby“. A na nedaleké stodole se skvěl nápis: „Indru, Koldera, Biřáka pověsíme za ptáka.“ Z pohledu následujících měsíců to byl hořký humor. Vzpomínky na těch několik dní po okupaci se mi slévají. Musel přece pokračovat normální život. Je třeba uvařit oběd, vyprat prádlo, zpracovat ovoce. A do toho neustále hektické vysílání rozhlasu. Děti se mě ptají, proč pláču, když v rádiu recituji báseň Viktora Dyky Země mluví.

Jedna vzpomínka je ale zcela konkrétní. Několik metrů od našeho domku vedla přes silnici trať, lokálka z nádraží do Thonetovy továrny. Byli jsme zvyklí na zvonek signalizace i zvuk jedoucích vagonů s materiálem. Vojáci asi usoudili, že

signalizace není dost bezpečná nebo možná takové zařízení neznali, proto postavili k trati regulovčíka. Byl to takový mladý drobný chlapec, zkrátka malčík, hodně vyděšený. Možná ani nevěděl, kde je. A tak tam u našich dveří stál, i když už žádná vojenská technika nejezdila. Jen když jel vlak, tak zpozorněl. Stál tam i v noci. Ráno to už můj tatínek nevydržel a nabízel mu jídlo. Ustrašeně odmítl. Byl tam celý den, viditelně vyčerpaný a konečně si večer vzal sklenici vody. Až třetí den brzy ráno si pro svého zapomenutého regulovčíka přijelo auto.

Když se 26. 8. vrátili naši unesení politici s potupnými moskevskými protokoly, odešel můj mladší bratr do emigrace. A to byla ta třetí rána pro naši rodinu v tom nešťastném roce 1968. Tu nedočtenou knihu, Evelyn Waugh Nečekaný návrat, jsem na stránce 303 otevřela znovu až po mnoha letech, ale to už byla úplně jiná doba.

Fotografická příloha

Invaze18.cz

Připomínka 21. srpna 1968

V úterý 21. srpna uběhlo padesát let od invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm a spolek Fajaré k tomuto výročí připravili několik netradičních aktivit.

Spojovacím článkem všech akcí byla komiksová postavička vojáka, kterou vytvořil rožnovský výtvarník Jan Pomykač. K výzvě „Vytvořte si svého okupanta“ se přidalo 153 míst po celé České republice, ale i v zahraničí. Vojáčky se objevili na shromáždění v Bruselu, k vidění byli také ve Štrasburku nebo v Polsku a na Slovensku. Organizátoři mají především radost z velkého počtu připojených míst v Česku, do akce se zapojili jednotlivci, rodiny, spolky, městské knihovny i jiné instituce.

V brzkých ranních hodinách organizátoři přímo v Rožnově pod Radhoštěm rozmístili na 137 míst malé papírové okupační jednotky spolu se symbolickými siluetami obětí srpnové invaze – od 21. srpna do konce roku 1968 bylo zabito nebo zemřelo na následky střetu s okupačními vojsky

„bratrských“ armád v Československu 137 lidí. U knihovny i na náměstí vyrostly „zahrádky“ z okupantů, které lidé vytrhávali a symbolicky tak ničili zárodky zla. Na tuto výzvu zareagovalo během dne téměř tři sta zúčastněných. Organizátoři diskutovali na náměstí s kolemjdoucími o tehdejších událostech. Pamětníci zmiňovali obrněná vozidla před Teslou a hlavně šok a strach z toho, co bude. Honza Petružela z pořádajícího spolku Fajaré vysvětluje celkové pojetí akce: „Oficiální výročí lidé často nevnímají a připomenutí pražského jara, srpnové okupace i počátku normalizace je nutno si – obzvláště v dnešní atmosféře, devalvace historické paměti – připomínat o to výrazněji. Proto jsme přišli s akcí, která je hravá a vyžaduje aktivní spoluúčast vzpomínajících“.

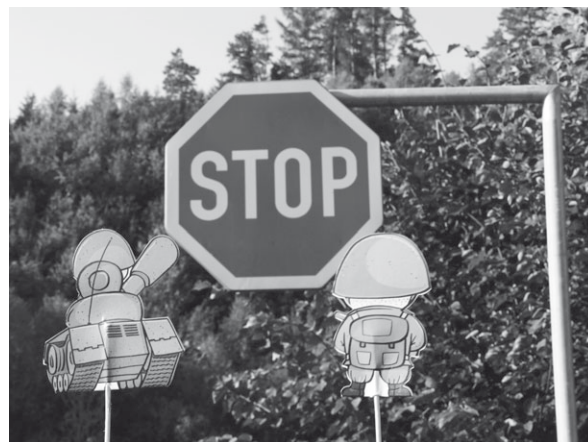
V Rožnově vše vyvrcholilo večer pietní vzpomínkou u hudebního altánu v parku. Asi stovka lidí zhlédla filmovou koláž Karla Čtveráčka z fotografií Josefa Koudelky, krátký film Jan 69 zachycující rozloučení s Janem Palachem a projekci jmen všech 137 obětí okupace.

Alena Srovnalová

Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm

Honza Petružela

Fajaré, z. s., Rožnov pod Radhoštěm

Srpen 1968 v zrcadle vzpomínek

Kolektiv autorů
2018

Vydala Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm,
příspěvková organizace
Bezručova 519, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm

Tel.: 571 654 747, 777 808 695
e-mail: knihovna@knir.cz
<http://www.knir.cz>

ISBN 978-80-87334-36-2

Edice Milé tisky č. 17

Odpovědná redaktorka:
Marcela Slížková

Redakční rada:
Richard Sobotka, Ivan Bajer, Vladimír Bartošek,
Pavel Hon, Jan Surý, Helena Uhrová.

Sazba: Honza Bartoň

Logo Město v mé paměti a kresba knihovny:
Vladimír Bartošek

Fotografie z archivu VMP, fotografie Invaze18
Ondřej B. Klimpar a Marek Tihelka

VALAŠSKÉ MUZEUM V PŘÍRODĚ
V ROŽNOVĚ POD RADHOŠTĚM
NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA

Městská knihovna

Rožnov pod Radhoštěm

MILÉ TISKY
